

UNELE ASPECTE ETNO-DEMOGRAFICE ALE ROMÂNIEI

Dr. SABIN MANUILA

Studiile doctorului Sabin Manuila îl impun în lumea științifică din țară și din străinătate ca un demograf și statistician remarcabil, cu importante deschideri spre medicina socială, genetică și sociologie.

Comunitatea sociologilor îl revendică, cu justificat temei, făcându-se deja dovada preocupărilor sale în acest domeniu. Desigur, doctorul Manuila — indiferent de domeniile științifice care-l revendică — va rămâne definitiv în conștiința românească ca organizator al demografiei și statisticii științifice în țara noastră.

Din bogata sa arhivă, rămasă moștenire spre cunoaștere generațiilor care îl urmează, am selectat materialele pe care le redăm în continuare, considerându-le utile atât istoriei sociologiei, cât și istoriei demografiei românești. Ambele materiale poartă pecetea epocii în care au fost elaborate, conotațiile geo-politice ale acestora fiind reflexul perioadei. Importante sunt, după părerea noastră, datele furnizate în cele două texte și explicațiile foarte interesante în relație cu principiile metodologice care au stat la baza realizării recensământului populației României din 1930 (documentul nr. 1).*

Ambele documente, care se păstrează în colecțiile Direcției Generale a Arhivelor Statului București și fac parte din bogatul fond dr. Sabin Manuila, dincolo de datele importante pe care le furnizează evocă preocuparea cercurilor științifice și politice față de soluționarea situației grave a României în perspectiva evoluției războiului și, mai ales, a consecințelor acestuia. Într-o astfel de perspectivă, radicalismul soluției propuse pentru eliminarea sursei tensiunilor existente între statele central și est-europene — schimbul de populație (documentul nr. 2) — oricât de șocantă ar fi, se estompează.

Unele argumente, ca și instrumentarea soluției în alți parametri, le regăsim în practicile politice ale fostei U.R.S.S. (dizlocarea tătarilor, deportarea basarabenilor și bucovinenilor etc.), ale Ungariei horthyste (expulzarea unui segment al populației românești din perimetrul transilvan cotropit în 1940, diminuarea drastică a populației evreiești din Transilvania prin trimiterea în Germania a peste 100 000 de persoane la camerele de gazare) și ale Germaniei hitleriste („repatrierea” unor grupuri importante de etnici germani din statele ocupate,

* Întrucât documentul nr. 1 se păstrează în mai multe variante și forma finală diferă parțial de manuscris și dactilograma nr. 1 am considerat necesar să marcăm completările cu paranteze drepte.

inclusiv din România) și, mai recent, în masivele și dezastruoasele dislocări de populații din spațiul ex-iugoslav. Propunerile doctorului Sabin Manuila aveau un alt înțeles și, evident, alte efecte decât practicile menționate.

Adrian Dragomir, Adrian Alexandru Dumitru
 Studenți, anul IV, Facultatea de Sociologie,
 Universitatea Spiru Haret.

1. STRUCTURA ETNICĂ A POPULAȚIEI ROMÂNIEI REZULTÂND
 DIN RECENSĂMÂNTUL GENERAL AL POPULAȚIEI DIN 1930*,
 Dr. SABIN MANUILA

Membru Corespondent [al Academiei Române]

ACADEMIA ROMÂNĂ

Secțiunea Istorică

Domule președinte, domnilor colegi,

Subiectul comunicării mele va fi strict delimitat la o analiză scurtă a structurii etnice a populației României, așa după cum aceasta apare din rezultatele recensământului general al populației din 1930. Toate celelalte elemente, cari, aproape inextricabil, sunt legate de problema structurii etnice a populației țării noastre, vor fi considerate numai în treacăt. Cu deosebire, voi evita să examinez cele trei capitole cari sunt de mare actualitate, atât din punct de vedere științific, cât și din punct de vedere politic, și anume: aspectul istoric, aspectul rasial și în fine, aspectul de politică demografică al problemei.

Prima dificultate, pe care o întâlnim în domeniul studiilor etnice, este lipsa unor criterii obiective și sigure de definire a caracterului etnic al unei populații. Desigur, că adeseori întâlnim într-o populație grupuri omogene cari, în mod vădit, aparțin aceleiași seminții. În cele mai multe cazuri, însă, trebuiesc identificate colectivități cari nu pot fi clasate în așa fel încât grupurile rasiale să corespundă atât criteriului etnic, cât și celui psihologic, istoric, cultural, religios, și, în fine, de conștiință etnică sau politică a membrilor grupului.

Am renunțat să analizez problema structurii etnice a populației României sub aspectul ei antropologic, rasial, pentru că nu există nici măcar un singur element somatic sau psihologic care să aparțină exclusiv grupului etnic românesc. Și nu există nici o grupare de două sau mai multe elemente antropologice, cari, concertate în mod caracteristic, să determine un specific etnic românesc. Cel puțin în actuala fază a evoluției științelor bioantropologice, putem afirma cu certitudine că astfel de elemente nu există.

* Arhivele Statului București, fond dr. Sabin Manuila. XII, mapa 153/1939; completările la acest studiu din mapa 49/1934.

Se poate afirma că limba vorbită, de asemenea, nu constituie un criteriu suveran de identificare a grupurilor etnice, mai ales dacă — după cum este firesc — vom încerca să caracterizăm identitatea rasială prin originea etnică a populației.

Este neîndoios că elementele rasiale sunt ereditare, deci se transmit automat și, în afară de voința noastră, de la o generație la alta. Limba nu este însă un element ereditar, cum sunt elementele somatice, ca înălțimea corpului, pigmentația sau constituția psihologică a individului. Și, cu toate acestea, limba, care nu este un element rasial, constituie astăzi unul din principalele surse de documentare asupra structurei de populație.

În numeroase țări, limba constituie chiar unicul criteriu de defnire rasială, în statisticile de populație. Chiar pentru unele regiuni din țara noastră, înainte de anul 1930, singurul criteriu de defnire etnică îl forma limba populației. Pentru Vechiul Regat, nu s-a pus în discuție nici măcar acest criteriu.

Vom aminti însă, în treacăt, câteva exemple cari arată în mod vădit inaplicabilitatea acestui criteriu. În Transilvania există evrei cari nu vorbesc decât limba maghiară. La recensământul unguresc din 1910, toți evreii din Transilvania au fost trecuți la coloana ungarilor. Evreii din Ungaria de astăzi au aproape exclusiv limba maternă maghiară. Evreii din Germania au limba maternă germană, cei din Spania au limba maternă spaniolă. Negrii din America de Nord vorbesc exclusiv limba engleză. Țigani din România au limba maternă română, maghiară, turcă, etc.

Știm apoi, că însemnate grupuri de populație au adoptat, prin proces de asimilare, o limbă nouă, fără să-și fi putut schimba rasa sau măcar conștiința etnică. Șvabii din Satu Mare s-au maghiarizat. Numeroși români din secuime s-au secuizat, după cum și-au schimbat limba numeroși indivizi din satele, dar mai ales din orașele noastre, aparținând celor mai variate rase. Ei constituiesc astăzi un amalgam rasial dar și o unitate etnică românească reală, prin faptul că membrii ei sunt identificați integral cu idealurile și aspirațiunile țării noastre.

În fine, religia, numai în mod excepțional, poate constitui un mijloc de defnire etnică. Ea constituie, totuși, un auxiliar valoros, pe care adeseori suntem obligați a-l lua în considerare.

Iată împrejurările în cari Comisiunea de specialiști — însărcinată în anul 1929 cu executarea recensământului general al populației și prezidată de Dl. prof. Dimitrie Gusti — a fost nevoită să caute mijloacele cele mai eficiente pentru o cunoaștere cât mai exactă a structurii etnice a populației României.*

* Comisia a îndeplinit o sarcină deosebit de grea, fiind nevoită să lămurească nenumărate aspecte ale problemelor demografice din țara noastră. Studiile executate de membrii Comisiunii constituiesc o adevărată sursă de doctrină demografică, a căror valoare se va vădi neconținut.

Comisiunea și subcomisiunile ei nu s-au limitat la întruniri formale, ci au aprofundat toate problemele ce i-au fost puse spre deliberare, în cele aproape 600 ședințe ținute timp de 3 ani. De asemenea și Direcțiunea recensământului general al populației a depus o muncă remarcabilă, dacă luăm în considerare volumul ei și faptul că organismul nostru național nu a fost încă sudat într-o conștiință de solidaritate națională și socială, iar zecile de mii de colaboratori au fost chemați și instruiți pentru a executa pe teren o lucrare pe care nu o mai făcuseră înainte.

Neputând găsi criterii obiective unice, ea a fost nevoită să adopte criterii multiple, din a căror coroborare să se poată stabili, cât mai exact, aparența etnică a populației.

Criteriile stabilite de Comisiune au fost de două categorii, obiective și subiective. S-a înregistrat, în primul loc, religia și cetățenia individului. Acestea constituiesc criterii legale, obiective, cari totuși nu sunt concludente pentru problema urmărită. S-a înregistrat apoi „limba vorbită de preferință și pe care a învățat-o de la părinți”. Acest criteriu este destul de sigur, totuși el nu poate fi considerat ca strict obiectiv, experiența dovedind, adeseori, că limba vorbită de preferință este limba ambiantei în care trăește individul și nu limba neamului din care el se trage. Este suficient să amintim că se cunosc cazuri când copiii sunt învățați să vorbească exclusiv limba franceză, engleză sau germană sau chiar rusă sau maghiară, deși sunt români.

Dar cel mai important criteriu pentru stabilirea originii etnice a individului a fost însăși declarația lui. Individul trebuia să declare „neamul de care se simte legat prin tradiție și sentimente”. Acest criteriu, o recunoaștem, este strict subiectiv. Totuși, el ne dă puțința de a stabili un lucru de o importanță covârșitoare pentru interesele statului și anume: câți și cari sunt membrii cari constituiesc comunitatea de sentiment a românilor și a fiecărei minorități etnice în parte.

Utilizarea simultană a criteriilor obiective și subiective ne-a oferit puțința ca, prin combinarea lor, să putem izola indivizii aparținând anumitor grupuri etnice pure sau amestecate.

Procedând astfel, cu ocaziunea recensământului general al populației, s-a putut stabili o serie de cifre a căror examinare ne permite să analizăm situația etnică actuală a României.

La data când s-a format România de astăzi, sursele noastre de informațiuni asupra populației țării, au fost recensămintele anterioare și anume:

Pentru Vechiul Regat recensământul general din 1912, pentru Cadrilater recensământul general al Bulgariei din 1910, pentru Transilvania recensământul Ungariei din 1910, [pentru Bucovina recensământul Austriei din 1910], iar pentru Basarabia recensământul Rusiei din 1897.

În nici unul din aceste recensăminte, cu excepția celui bulgăresc, nu s-a cercetat originea etnică sau neamul populației. Elementele de apreciere indirectă în aceste recensăminte au fost:

În Vechiul Regat	Cetățenia și religia	
“ Transilvania (Ungaria)	“ “	și limba maternă
“ Bucovina (Austria)	“ “	“ “ “
“ Basarabia (Rusia)	“ “	“ “ “
“ Cadrilater (Bulgaria)	“ “	“ “ “ și naționalitatea etnică (norodnosti)

Abia în 1927 apare, în „numărătoarea” populației organizată de ministrul de interne Octavian Goga, noțiunea de „origine etnică”, iar la 1930, recen-

sământul general abandonând formula, prea avansată pe atunci și încă nepopulară a originii etnice, a introdus noțiunea de „neamul de care se simte cineva legat prin tradiție și prin sentimente”.

Deci, criteriul din 1930 a fost un criteriu subiectiv, adică declarația liberă a fiecărui individ cu privire la neamul de care se simte legat, din punct de vedere etnic. Desigur, că această noțiune diferă fundamental de cea a originii etnice. Dar nu se poate afirma că, în actuala stare a științei antropologice și etnografice, s-ar putea obține un răspuns precis privind originea etnică, chiar dacă declarantul ar avea întreaga bunăvoință de a da răspunsuri sincere și oneste.

Trebuie să ținem socoteală și de faptul că evoluția istorică a provinciilor românești ne privează de avantajul de a avea registre de stare civilă, care să meargă îndărăt cu câteva secole și cari să conțină informațiuni cu caracter etnic. De asemenea și de faptul, pe care l-am mai amintit, că amestecul de rasă a făcut ca nenumărate persoane care au o vădită origine etnică străină să fi fost integral identificate cu aspirațiunile neamului românesc. [Având în vedere considerațiunile de mai sus precum și faptul că din punct de vedere al intereselor noastre de stat este de o importanță capitală faptul că prin recensăminte se cunoaște proporția acelei populații, care se declară ca aparținând grupului românesc, cu care se simte identificat pe de-a întregul și pentru care preferă să lupte în caz de nevoie, socotim criteriul subiectiv ca cel mai potrivit de a da indicațiuni valabile asupra structurii etnice a populației României].

Evident, nu se poate admite înregistrarea [nu poate fi vorba de adoptarea] criteriului subiectiv ca unica sursă de informațiune, ci trebuiesc culese și celelalte cunoașteri obiective și auxiliare, cari ne permit un control strâns al structurii etnice [capitalului etnic] a României. Recensământul din 1930 [are deci meritul de a fi] pus în practică, pentru prima oară, principiul statisticii etnice în România și poate fi, pe drept cuvânt, socotit prima numărătoare generală a neamului românesc de la zămislirea lui până astăzi.

Dacă comparăm rezultatele recensământului din 1930, în ceea ce privește cifrele privitoare la limba maternă, [neamul și religia populației], situația se prezintă astfel:

[Din 100 locuitori au fost

	După neam	După limba maternă	Diferențe	Note	
Români	71,9	73,0	+1,1	După religie 4,2%	
Unguri	7,9	8,6	+0,7		
Germani	4,1	4,2	+0,1		
Evrei	4,0	2,9	-1,1		
Ruși	2,3	2,5	+0,2		
Ruteni-Ucrainieni	3,2	3,6	+0,4		
Bulgari	2,0	2,0	0,0		
Turci	0,9	1,6	+0,7		Inclusiv găgăuți, cuprinși la limba turcă
Găgăuți	0,6	—	-0,6		
Țigani	1,5	0,6	-0,9		
Alții	1,6	1,0	-0,6		

(1% = 180.570 suflete)

Cifrele ne demonstrează clar, că cele două criterii principale de definire etnică nu se suprapun. Este cu deosebire remarcabil faptul, că numai la bulgari găsim o deplină potrivire între indivizii de neam bulgar și cei care vorbesc limba bulgară. Țiganii și evreii au adoptat alte limbi și anume pe cea românească, ungurească, germană, rusă, ucraineană.

Turcii și găgăuții constituiesc neamuri distincte, dar vorbesc aceeași limbă.

Totalul diferențelor dintre cifrele privitoare la neam și limba maternă respectivă se urcă la 600 000 suflete sau 3,2% din întreaga populație a țării.

În baza experienței citate mai sus, vedem, că nu greșim atunci, când acceptăm ca bază pentru studiile cu caracter etnic cifrele privitoare la neamul declarat. Aceste cifre ne arată că]* populația românească, după neam, constituie un bloc compact de 71,9% din întreaga populație a țării, restul de 28,1% constituind o minoritate compusă din neamuri variate, distribuite neomogen și fără putință de apropiere între ele. Este caracteristic faptul că între minoritățile noastre etnice nu s-a putut încheia nici un fel de legătură de colaborare economică, culturală sau politică. Chiar legăturile care există astăzi între diferitele grupuri ale aceleiași minorități etnice sunt slabe sau inexistente. Astfel, ramurile germanilor sași, șvabi, germani basarabeni sau dobrogeni, abia recent s-au constituit în organizațiune națională, care însă nu are o soliditate organică. Ungurii cu secuii [deși] legați mai strâns printr-o legătură de continuitate istorică nu sunt sudați integral și aceștia, la rândul lor, nu au aproape deloc legături cu ciangăii. Bulgarii din Cadrilater, din Dobrogea veche, din Basarabia și din Banat trăesc cu totul independent unii de alții, deși în statistică ei apar într-o singură cifră. Același lucru se petrece cu turcii și tătării din Dobrogea, precum și cu găgăuții din Basarabia.

Nici chiar evreii, care sunt cunoscuți ca un popor cu un excepțional simț de solidaritate de rasă, nu constituiesc un bloc etnic unic. Evreii din Vechiul Regat, din Transilvania, din Bucovina și din Basarabia constituiesc tot atâtea fracțiuni distincte și lipsite de elemente de legătură care să-i poată contopi într-o singură unitate etnică. În fond, s-ar putea vorbi de mai multe grupuri de evrei, având ca element comun, deși incert, originea etnică și în parte religia și având limbi diferite dar, mai ales, deprinderi sociale care îi împiedică de a se amesteca.

De altfel, faptul aspectului polimorf al grupului etnic evreesc a fost una din cauzele principale ale răspândirii opiniilor atât de disparate cu privire la numărul evreilor din România. În ceea ce ne privește pe noi, care am executat numărătoarea populației din 1930, avem toate criteriile obiective la îndemână pentru ca, în baza lor, să putem afirma că, la data recensământului general din 1930, adică în ziua de 29 dec. 1930, numărul acestui grup etnic a fost după cum urmează:

S-au declarat de neam evreu	728 115 suflete	4,0%
“ “ “ limba maternă idiș	518 754 “	2,9%
“ “ “ religie mozaică	756 930 “	4,2%

* Începând de la tabel și până aici (1 p. dactilo), textul se găsește numai în manuscris.

Este firesc ca, pentru populația evreească, care s-a asimilat ca limbă cu neamurile dominante în cursul istoriei și care în unele locuri s-a asimilat și din punctul de vedere al aspirațiilor naționale cu aceste neamuri, numărul evreilor să fie luat după criteriul religiei și nu după cel al limbei și al neamului declarat. În unele regiuni din Vechiul Regat și mai ales, în Transilvania, acest lucru apare la suprafață dintr-o sumară răsfoire a volumului II din publicațiile recensământului general din 1930. Una din sursele obișnuite de erori, în ceea ce privește aprecierea numărului evreilor din România, este credința că mulți evrei s-au declarat liberi cugetători sau fără religie sau au refuzat pur și simplu să se înscrie la recensământ.

Față de aceste păreri, putem opune următoarele argumente:

1. În 1930 numărul total al liber cugetătorilor, al celor fără confesiune și al celor cu religie nedeclarată a fost de 13 290, pe toată țara. Deci, admitând că aceștia ar fi fost exclusiv evrei, ceea ce nu poate fi cazul, proporția [evreilor] mozaicilor, față de întreaga populație a țării, crește de la 4,2% la 4,3%.

2. Tehnica întrebuintată la recensământ a exclus puțința de evaziune de la înscriere a unui număr [procent] mai mare de 1% din întreaga populație a țării. Acest procent este, de altfel, mult mai mic decât cel admis în orice altă țară cu tradiții statistice.

3. Există o întreagă serie de dovezi despre numărul evreilor din România, dovezi indirecte sau directe, dar cari toate, fără excepție, arată, că numărul evreilor la 1930 nu atingea cifra de 800 000 suflete [, și că numărul lor este în continuă scădere].

Iată dovezile cele mai importante:

a. În statistica născuților, morților și căsătoriilor, proporția evreilor nu atinge niciodată 4,0% din întreaga populație a țării. Această statistică se face de către *organele administrative ale țării* tutelate de Ministerul Internelor și se bazează pe înaintarea buletinelor originale, individuale, de naștere, deces și căsătorie la Institutul Central de Statistică. O evaziune de la aceste înregistrări este cu neputință de admis.

b. Proporția copiilor, în vârstă obligatorie de a frecventa școala și care aparțin religiei mozaice, a fost în 1936/37 de 2,6%, iar în 1937/38 de 2,4% din numărul total al copiilor de aceeași vârstă din întreaga țară și de la toate școlile de stat și confesionale la un loc. Această statistică este întocmită de *organele de învățământ* și prelucrată de Ministerul Educației Naționale (În cifre absolute avem: 117 512 copii evrei din 4 466 274, în 1936/37, și 106 637 copii evrei din 4 460 586, în 1937/38).

c. Din totalul tinerilor cari s-au prezentat la recrutare în anul 1938, 4,2% au fost de religie mozaică. Această cifră este stabilită de organele *Ministerului Apărării Naționale*.

d. La înscrierea obligatorie, cu acte, făcută în cursul anului 1938, pentru verificarea drepturilor la cetățenia română, numărul evreilor nu a întrecut numărul aflat de noi cu ocazia recensământului din 1930. Nu este aici vorba de anumite categorii de evrei, ci de toți evreii din întreaga țară. Această cifră a fost stabilită de organele *Ministerului de Justiție*.

Cred că aceste dovezi indiscutabile, furnizate de autoritățile cele mai competente și care toate confirmă rezultatele organelor statistice, închid orice putință de controversă documentată asupra numărului evreilor din România. Am demonstrat însă, cu alte ocaziuni, că problema grupului etnic evreesc nu este o problemă de număr, ci o problemă economică și socială serioasă pe care o ridică *funcțiunea ce o îndeplinesc evreii în manifestările, de toate categoriile, ale țării noastre*.

Pentru a demonstra acest fapt, voi face o comparație între două minorități etnice în România, și anume: evrei și bulgari. Numeric, bulgarii sunt aproximativ pe jumătate atât de numeroși ca evreii. O parte dintre bulgari trăiesc de-alungul graniței noastre cu Bulgaria, care constituie, în oarecare măsură, o forță centrifugală pentru minoritatea etnică bulgărească de la noi. Cu toate acestea, importanța grupului etnic bulgar nu poate fi comparată cu cea a evreilor. Evreii se află aproape în toate județele țării. Numai județele din Oltenia și Dobrogea sunt aproape lipsite de evrei. Bulgarii trăesc, aproape exclusiv în 8 din cele 71 județe ale țării. Dintre evrei, 68,2% locuiesc la orașe, iar dintre bulgari numai 12,4%. În schimb, bulgarii locuiesc într-o proporție de 87,6% la sate. Bulgarii au o proporție de peste 80% agricultori. Numărul evreilor activi în agricultură este cu totul *disparent* și nu atinge cifra de 10 000. Aceste elemente arată în mod lămurit că aceste două minorități* etnice nu prezintă o problemă identică, ci una cu totul diferită.

Diferența nu provine atât din [procentul mai] numărul mare al evreilor, ci din structura și mai ales funcția lor socială și economică.

Cred că demonstrația, pe care mi-am îngăduit s-o prezint lămurește îndeajuns motivul pentru care problema evreească nu este importantă numai sub raportul etnic. Tocmai existența celorlalte aspecte ne-a determinat să insistăm asupra faptului că studiul structurii etnice a uneia dintre minoritățile noastre este mult îngreunat din cauza intervenției unor elemente de ordin politic în argumentarea statistică a problemei.

Examenul structurii etnice actuale a României ridică în mod firesc și problema dinamicii populației, adică a evoluției viitoare a populației. Trebuie să recunoaștem că această problemă se impune nu numai pentru că deplasările de populație pot modifica însăși structura etnică a țării, ci și pentru că se întâmplă deplasări locale cari pot produce fenomenele alarmante de suprapopulare. Această suprapopulare poate fi de caracter profesional, ducând la greve și la scăderea standardului de viață; sau regionale, cum sunt aglomerările de populație în regiunile de exploatare minieră epuizate sau regiunile cari, prin modificările de graniță politică, rămân fără hinterland; sau, în fine, suprapopularea

* În manuscris: Proporția evreilor în agricultură este de sub 1%.

poate fi de caracter etnic, prin îngrămădirea indivizilor de o anumită rasă în anumite provincii și cu deosebire în provinciile cele mai mult râvnite.

Pe lângă această categorie de suprapopulare parțială, cunoscută în demografie sub denumirea de „suprapopulare specifică”, există fenomenul general de suprapopulare care se calculează prin raportarea numărului total al populației la numărul kilometrilor pătrați; un calcul care nu ține socoteală nici de întinderea suprafețelor necultivabile nici de distribuția populației pe diferite categorii de profesii și nici de gradul de progres economic și posibilitățile de dezvoltare economică ale țărilor respective. Acest calcul nu se mai întrebuițează astăzi decât în mod excepțional, tocmai pentru că se obține prin raportarea unor noțiuni eterogene. El dă totuși, ca rezultat, o cifră pe care oamenii fără experiență statistică sunt tentați a o întrebuița pentru măsurarea fenomenului denumit „densitatea de populație”.

Pentru țara noastră problema densității de populație are două aspecte deosebite:

Primul derivă din faptul că țara noastră este o țară agricolă, a cărei bună-stare este în funcție de întinderea, calitatea și felul de exploatare a terenului cultivabil.

Din examinarea cifrelor densității generale, calculată după metoda aritmetică amintită, cea mai mare densitate de populație o găsim în județul Ilfov cu 192 locuitori la 1 km², iar cea mai mică în județul Tulcea cu 21 locuitori la km². Media densității pe întreaga țară, fiind de 61,2 locuitori la km², în 1930. Dacă însă raportăm populația agricolă, care trăește din exploatarea solului la suprafața cultivabilă a țării, vom constata că densitatea reală a populației este de 75 locuitori la 1 km² cultivabil (în județul Ilfov de 98). Iar dacă examinăm această problemă și sub raportul tendinței de creștere a populației, este ușor să prevedem că fenomenul suprapopulării agricole va deveni în România tot mai acut, din cauza creșterii în ritm foarte rapid a populației noastre agrare.

Spre a evita utilizarea cifrelor eterogene, cum sunt cele privitoare la calculul densității populației la 1 km², vom examina însă o serie de cifre omogene, privind în fiecare țară elemente identice de calcul și anume, suprafața terenului agricol, la care raportăm apoi numărul locuitorilor agricultori.

Din examenul acestor cifre am construit următoarea tabelă privitoare la statele cu cari avem contact foarte apropiat.

Numărul hectarelor ce revin la 1 locuitor agricol în România și în alte țări

Anul	Țara	Teren agricol ha.	Locuitori agricoli	Teren agricol la 1 locuitor agricol — ha.
1930	România	17 525 232	13 070 300	1,34
1926	Bulgaria	3 879 000	4 382 992	0,89
1931	Iugoslavia	13 637 000	9 169 343	1,49
1934	Austria	4 244 000	2 142 994	1,98
1930	Ungaria	8 177 000	4 413 666	1,85
1933	Germania	29 465 000	18 848 135	1,56
1930	Cehoslovacia	8 201 000	4 168 458	1,97

Din examinarea ultimei coloane constatăm că cea mai mică întindere disponibilă de cap de locuitor, există în Bulgaria, urmată imediat de România. Se poate deci afirma că România a depășit limita densității medii de populație. Acest fapt grav, chiar pentru epoca noastră, prezintă o importanță deosebită pentru viitor.

Astăzi, România stă printre primele țări din lume, în ceea ce privește excedentul natural de populație. Creșterea naturală de populație se cifrează la aproximativ 1 000 000 la fiecare 4 ani; aproape întreg excedentul natural este produs de populația agricolă. Creșterea nu este egală în toate provinciile, ci mai rapidă în vechiul Regat și Basarabia, și mai lentă în Bucovina și în Transilvania. Acest fapt produce o deplasare în ceea ce privește raportul de forțe demografice dintre diferitele provincii. Provinciile cu spor mare de excedent natural, devin din ce în ce mai importante, iar cele cu spor mic își vor pierde mereu din importanța lor numerică.

Iată ce deplasări de populație s-au făcut în epoca 1930/1938:

Provincia în anii:	Populația în procente în anii:			
	1930 (29 Dec.)		1938 (1 Iulie)	
ROMÂNIA	100%		100%	
Vechiul Regat*	48,74		9,8	
Basarabia	15,9		16,0	
Bucovina	4,7		4,6	
Transilvania	17,8	30,7	17,4	29,6
Banat	5,2	30,7	4,8	29,6
Crișana-Maramureș	7,7	30,7	7,4	29,6

* Dobrogea la 1930 = 4,5%, la 1938 = 4,7%

Trebue să arătăm că diferența de viteză în sporul populației are o importanță deosebită și pentru structura etnică a populației, după cum minoritățile etnice au un spor natural mai vioiu sau mai lent. Astfel românii dau 80% din nașterile din țară, deși proporția românilor nu este decât de 71,9%. Aceasta însemnează o creștere rapidă a elementului românesc în dauna proporției elementului minoritar, după cum însemnează și o creștere rapidă a populației provinciilor curat românești în dauna celor cu populație mixtă și fără spor natural mare, deci, mai ales, în dauna Transilvaniei. Drept urmare, se poate afirma că astăzi proporția românilor, numai prin sporul lor natural, a crescut cu cel puțin 1% față de situația din 1930.

Un alt element, deosebit de important, care va influența evoluția viitoare a structurii etnice a țării este rezolvarea problemei românilor de peste hotare.

În toate țările există o preocupare deosebit de intensă cu caracter rasial și se depun mari stăruințe fie pentru readucerea în țară a conaționalilor emigrați, fie pentru asigurarea menținerii etnicității lor. La noi, această problemă nu a ajuns încă în fază acută, dar se poate prevedea că, în scurt timp, ea va deveni una din preocupările permanente ale opiniei publice. Grupurile însemnate de

români cari trăesc peste hotare și mai ales tendința manifestată de țările în care trăesc aceste grupuri de a le desnaționaliza prin toate mijloacele, ne va obliga și pe noi să luăm o atitudine fermă. Se poate prevedea că, dată fiind răspândirea românilor de peste hotare în țări asupra cărora nu vom putea exercita nici un fel de influență, se va impune ca unică soluție readucerea lor în țară și așezarea lor în condițiunile cele mai avantajoase, atât pentru ei, cât și pentru idealul nostru etnic. Această problemă va forma sâmburele viitoarei noastre politici de populație, pe care nu o putem desvolta însă în cadrul comunicării de față, nici măcar ca o simplă discuție ipotetică.

Expunând unele din principalele concluzii ale recensământului din 1930, nu am avut intențiunea de a epuiza subiectul, ci numai de a schița cadrele problemei și de a justifica prezentarea încercărilor noastre de a găsi o soluție care să ne permită să prezentăm grafic distribuția geografică a grupurilor etnice din România, prin cartograme și diagrame construite după principii deosebite, principii care să respecte normele metodei științifice, dar în același timp să ne dea și o prezentare luminoasă și poate chiar avantajoasă a stărilor etnografice ale țării noastre. Acest capitol servește drept încheiere la comunicarea pe care am onoarea să o prezint.

Cea mai simplă reprezentare este cea care arată, printr-o diagramă, numărul grupurilor etnice în ordine descrescând. Diagrama este foarte simplă și expresivă, dar nu ne dă decât o imagine numerică.

Reprezentarea cartografică a minorităților etnice prezintă dificultăți serioase, iar hărțile construite pe aceste baze, oricât ar fi de documentate, nu pot fi date publicității decât după un examen foarte serios al problemei.

Cea mai exactă prezentare este cea utilizată în volumul II al publicațiilor recensământului din 1930. Aici populația este separată pe sate și orașe. Pentru sate s-a construit câte o cartogramă în care au fost desenate coloane în culori diferite, pentru fiecare neam, și la care înălțimea de 1 mm echivalează cu 10 557 locuitori din neamul respectiv. Pentru populația urbană s-au construit 71 diagrame în formă de cerc de mărimea corespunzătoare numărului locuitorilor urbani. Acest fel de reprezentare este strict științific, dar nu este [suficient de] explicit în ceea ce privește localizarea populației pe diferite regiuni. Pentru a servi acest din urmă scop, s-a construit un alt tip de cartogramă, în care fiecare localitate este reprezentată printr-o bară orizontală și în care 1 mm este egal cu 100 suflete. Harta are scara de 1:150 000 locuitori.

Această hartă, fiind de dimensiuni prea mari, nu poate fi folosită decât ca document.

S-a construit, apoi, o altă serie de cartograme privind exclusiv populația rurală. În această hartă toate grupurile etnice au fost reprezentate la locul unde ele se găsesc și în proporție cu întreaga populație a județului, care este considerată pe teritoriul locuit și indică, în același timp, și procentul lor față de populația totală a județului.

În concluziune, se poate afirma, că astăzi nu cunoaștem o metodă științifică sigură, cari, pe lângă adevărul strict științific, să redea, în modul cel mai

explicit, situația etnografică a unei țări. Hărțile etnografice păcătuiesc prin monotonie și lipsa de plasticitate, iar cele plastice păcătuiesc prin lipsa de exactitate.

Hărțile noastre, construite în mare parte după concepții originale, suferă de aceleași defecte, pe cari nu am reușit până acum să le eliminăm. Totuși, nu vom ezita să depunem toate stăruințele pentru găsirea unei metode bune, care să împace exigențele științifice, cele estetice și să răspundă intereselor superioare ale neamului, pe cari datori suntem să le apărăm cu tot devotamentul în toate împrejurările și prin toate mijloacele.

**SCRISOARE EXPEDIATĂ MAREȘALULUI I. ANTONESCU
DE DOCTORUL MANUILA REFERITOARE
LA SCHIMBUL DE POPULAȚIE DIN ARDEAL**

15 octombrie 1941

Domnule Mareșal

În audiența pe care ați binevoit a-mi acorda, la Tighina, am rămas cu profunza convingere că drumul pe care îndrumați destinele neamului românesc este acela, pe cari îl consideram în sufletul meu ca cel mai scump ideal al neamului nostru. Îndată ce ați binevoit a formula concepția care vă animează și care iese din cadrul de înțelegere a celor mai mulți dintre contemporani, mi-am dat seama că urmăriți un ideal măreț, a cărui realizare însă va produce multă suferință omenească pentru generația noastră și ne va obliga la eforturi fără precedent în istoria românilor.

Sunt adânc recunoscător pentru onoarea ce mi-ați făcut, împărtășindu-mi gândurile Domniei-Voastre și m-am socotit obligat, ca bazat pe ideile fundamentale, pe cari nădăjduiesc că le-am înțeles just, să construiesc o schiță de proiect, care să ilustreze cadrul tehnic al problemei schimbărilor de populație, care interesează România.

Două justificări esențiale ridică la nivelul de soluție ideală metoda schimbului de populație, și anume: 1. recucerirea Ardealului nu ar însemna scoaterea lui din discuțiile viitoare româno-maghiare și din sfera de revendicare a ungarilor. Recucerirea Ardealului pe orice cale ar umple toate sufletele românești de fericire. Dar nu ar consolida definitiv situația noastră în Ardeal. 2. Războiul cu Ungaria ar fi cel mai sângeros din toate războaiele din Europa. Ungurii sunt tot atât de fanatici, ca și noi, și am merge la războiu de extirpare. Un astfel de războiu costă nenumărate vieți omenești și incalculabile distrugerii materiale, cari nu s-ar limita la armată, ci s-ar extinde mai ales asupra populației civile.

Un schimb de populație, oricât ar fi de dureros, nu atinge totuși gradul de sacrificiu la care împinge un războiu, și mai ales un războiu crâncen.

Domniei-sale

Domnului MAREȘAL ION ANTONESCU
CONDUCĂTORUL STATULUI ROMÂN

Pentru că trebuie să recunoaștem, că schimbul de populație implică eforturi supraomenești și produce dureri nenumărate.

Este vorba doar de milioane de oameni, a căror soartă cade în grija statului. Capacitatea cea mai înaltă de organizare și devotament fără de margini, pot [poate] să atenueze durerile infinite, produse de dezrădăcinarea altor milioane de oameni, dar nu le pot evita.

Și totuși, *unica soluție pentru prevenirea războaielor viitoare* și chiar a celui pe care îl dorește astăzi toată suflarea românească, este *realizarea schimbului total de populație*, care face orice războiu viitor fără obiect. Schimbul total este posibil din cauza standardului relativ redus al populației românești și al celorlalte popoare.

Și totuși dacă se va lua hotărârea eroică a schimbului total de populație, întreaga națiune va trebui să se dedice acestei mari opere și, timp de o generație, toate eforturile țării vor trebui dublate și închinat exclusiv operei de consolidare a fraților noștri, pe care-i smulgem din regiunile în cari s-au născut și de cari sunt legați cu tot sufletul și cu toate interesele lor.

Conștienți de toate dificultățile, dar și de importanța istorică a acțiunii, trebuie totuși să pășim la realizarea idealului creării României de mâine.

Idealul României etnicește omogenă, cuprinzând pe toți românii, fără excepție, nu a putut fi realizat până acum și părea îndoielnic că va putea fi împlinit în viitor.

Acest ideal, *adevăratul nostru ideal național*, nu se poate realiza decât acum, cu concursul împrejurărilor istorice favorabile și sub conducerea providențială a Domniei-Voastre.

Politicește, momentul este sosit sau foarte apropiat, pentru a putea executa o operațiune de amploare deosebită, care constă din *trecerea peste hotare a tuturor minorităților cu tendințe centrifugale*, de pe teritoriul viitor al României românești, din *aducerea în țară a tuturor românilor de sânge*, de ori unde s-ar găsi, și din *trasarea noilor granițe ale României românești*, ale României veșnice, în așa fel ca *granițele politice să se suprapună exact cu limitele etnice*.

Cari vor fi aceste granițe, nu este prea greu de stabilit prin colaborarea elementului statistic cu cel strategic.

Populații minoritare cu tendințe centrifugale sunt următoarele: 1. unguri. 2. ruși și ucrainieni. 3. bulgari și 4. sârbi.

Toate aceste minorități trebuie să dispară de pe teritoriul României. În același timp elementele românești din țările învecinate vor trebui readuse în România.

Este necesar un schimb total și obligatoriu de populație.

Deși schimbul este denumit *total*, totuși, pentru ușurarea tehnicii de schimb, se pot admite, fără nici un pericol, câteva abateri de mare importanță economică și de minimă importanță demografică. Aceste abateri posibile sunt următoarele:

1. Pot rămâne pe loc — străini în România și Români în străinătate — dacă sunt trecuți de vârsta de reproducere. Prezența lor, aici și acolo, nu prejudiciază cauza și ideea. Ei nu trebuiesc urmăriți în viitor, întrucât dispariția lor se face treptat. Lichidarea averilor însă ușurează transferul de valori, prin compensație.

2. Se poate admite că bogătașii satului, până la proporția de 1 sau chiar 25%, să rămână pe loc. Pentru copiii lor trebuie deschisă posibilitatea repatrierii, facultative dar cu caracter definitiv. Succesiunea și transferarea averilor s-ar putea reglementa prin convențiuni speciale.

Aceste concesii nu pot fi făcute în localitățile cari sunt pe zone de frontieră, unde schimbul trebuie să fie total și obligatoriu.

Cadrelor geografice ale operațiunilor de schimb de populație trebuie să fie România-Mare, cu granițele anterioare detașărilor de teritorii din 1940. Aceasta nu înseamnă, că revendicăm integritatea frontierelor noastre de odinioară. Logica lucrurilor însă impune, ca granițele din 1940 să fie supuse unei revizuirii, făcute simultan, *pe principii strategice și etnice*.

1. *La Est* această revizuire duce la menținerea liniei naturale a Nistrului, cu schimb de teritorii în Nordul județelor: Hotin, Cernăuți, Storojineț și Maramureș, pentru a avea *graniță strategică*;

2. *La Vest* linia ar coborî la marginea Țării Oașului, Vest de Seini, Baia-Mare, Șimleu și Cehul Silvaniei, coborând la Tileaga, iar de aici la Sud de Salonta, urmând apoi granița actuală până la Mureș și cedând colțul de Nord-Vest al județului Timiș-Torontal;

3. *La Sud*, din județul Caliacra ar reveni plasa Balcic și o parte din plasa Ezibi și o fâșie îngustă la Sud de Silistra-Turtucaia, de-a lungul Dunării.

Dacă aceste principii sunt acceptate, operațiunea trasării frontierei ar fi de natură pur militară. În același timp însă operațiunea de schimb de populație ar implica o acțiune de stil mare, de caracter social și economic cu totul excepțional.

În afară de cedările de teritorii amintite se ridică în mod firesc și necesități cu caracter strategic, de anexări de teritorii, ca obținerea pentru România a liniei ferate Sniatyn-Delatyn-Frasin-Sighet, cu colțul păduros al Pocuției. De asemenea este necesar să solicităm anexarea orașului *Békés-Csaba de la Ungaria*, ca o comparare pentru orașele de frontieră cedate și ca punct strategic și economic esențial. Orașul are o majoritate absolută de slovaci, — a căror repatriere ar fi o chestiune ușor de rezolvat.

Operațiunile de schimb de populație capătă o notă de deosebită actualitate, prin ocuparea de către armatele germane a Jugoslaviei și a Ucrainei. Jugoslavia a însemnat întotdeauna un punct neclar în politica de populație a neamului

românesc. În momentul de față însă, Jugoslavia oferă punctul de plecare, care poate declanșa realizarea idealului nostru național.

Schimbul total de populație s-ar face în mai multe etape.

Etapa întâi. Pe teritoriul actual al României, în județele: Timiș, Caraș, Severin și Arad avem un număr de 42 472 suflete de sârbi. (Recensământul din 1930). Acest grup minoritar, neînsemnat ca număr, are totuși un rol deosebit de important în planurile de expansiune jugoslavă. Banatul românesc a fost neconținut revendicat de către opinia publică a Jugoslaviei. La data când Sovietele ne-au răpit Basarabia și Bucovina, presa sârbă nu s-a mulțumit să găsească justificare pentru răpirea unui pământ *locuit în majoritate absolută de Români*, dar a formulat și vechea pretenție a Jugoslaviei asupra Banatului întreg. Pentru a exprima* definitiv orice veleitate sârbească asupra Banatului, oricât ar părea de neserioasă această veleitate, prima lege a politicii de populație românești trebuie să fie *evacuarea imediată a tuturor Sârbilor din Banatul românesc*.

Această măsură implică, bineînțeles, și evacuarea a 67 897 de români din Banatul sârbesc și a circa 400 000 Români din Timocul sârbesc (Date din 1921) (După statistica oficială jugoslavă din 1921 numărul total al românilor din întreaga Jugoslavie ar fi de 231 068 suflete).

De expatriat 42 472 (1930) sârbi și a aduce în țară 467 897 români, nu înseamnă schimb de populație. Deci, această operațiune trebuie legată strâns de etapa a doua și a treia de schimb de populație, urmărite de statul nostru.

Etapa a doua constă din recuperarea unei părți din Cadrilaterul nostru și anume, a zonei pe care am indicat-o în propunerile făcute de guvernul român la Berlin și Roma în 1940.

Din aceste zone, bulgarii urmează să fie evacuați de guvernul bulgar și așezați în Valea Dunării și a Timocului. În Timoc, Bulgaria poate fi compensată în contul Jugoslaviei. Bulgaria va trebui să ne cedeze români din Vidin și din Valea Dunării, spre a umple golurile lăsate de bulgarii plecați din Cadrilater. În practică, români din Bulgaria nu vor trebui transferați în Cadrilater, ci mai degrabă în Transilvania, de unde va fi evacuată populația maghiară.

România va putea, cu această ocazie, ceda Bulgariei și pe bulgarii din Banat (10 012), pe cei din Basarabia (163 726 în 1930) și pe toți coloniștii bulgari aduși în Muntenia și Moldova în secolul al XIX-lea cari se mai declară drept bulgari (5 308 la 1930).

Prin aceste schimbări Bulgaria nu pierde nimic, nici ca număr de suflete și nici ca teritoriu. Iar România câștigă în ambele sensuri. În plus se va putea considera ca definitiv lichidat un conflict latent, care astăzi nu este aparent, din cauza constelației politice internaționale, dar pe care îl putem prevedea cu certitudine la prima ocazie, când bulgarii vor avea un conflict armat cu oricare din vecinii lor, fără amestecul marilor puteri (conflict Turco-Bulgar, Greco-Bulgar, Sârbo-Bulgar). Deși nu este probabil că oamenii politici bulgari să accepte benevol acest lucru: totuși evidența cifrelor statistice ar putea fi convingătoare.

* Conform cu originalul.

Trebuie, de asemenea, accentuat argumentul că, soluția actuală a „păcii eterne” dintre România și Bulgaria nu a ieșit din consensul ambelor părți, ci din constrângerea uneia dintre părțile „contractante”, ceea ce, în perspectiva viitorului, reduce valoarea morală a obligațiilor ce ne-au fost impuse prin forța împrejurărilor la 1940.

Acest schimb de populație împarte Cadrilaterul în două: 5 038 kmp. rămânând Bulgariei și 2 416 kmp. urmând să fie evacuați de populația bulgară și cedați din nou României. Împărțirea Cadrilaterului s-ar face în proporția de 67,6% față de 32,4% în favoarea Bulgariei.

Rezultatul schimbului ar fi: plecarea tuturor bulgarilor din România (Banat, Muntenia și Basarabia în total 179 046 bulgari și revenirea la România a unui număr de aproximativ 85 000 români, cari mai trăiesc astăzi în Bulgaria, dar pe cari statistica bulgară nu-i mai arată la recensământul ultim.

Teritoriul cedat de Bulgaria în Cadrilater se va compensa la colțul de nord-vest al Bulgariei, prin anexarea unui teritoriu corespunzător din valea Timocului, care va fi evacuată de români.

Urmează să apreciați, dacă este oportună punerea în discuție a problemei bulgare chiar de la începutul tratativelor.

Etapa a treia a schimbului de populație decurge în mod firesc din nevoia de a plasa populația românească retrasă din Jugoslavia, în Ardealul de sub ocupația ungurească. Într-adevăr, din Jugoslavia noi retragem aproximativ 467 897 Români (Date din 1921. Cifra exactă nu se va cunoaște decât după un recensământ ce s-ar face în Timoc).

Pentru ca românii retrași din Jugoslavia să poată fi plasați în Ardeal, este neapărat nevoie ca Ungurii să evacueze teritoriile revendicate de România.

În locul Românilor retrași din Timoc și trimiși în Ardeal, vor putea fi trimiși sârbi din Bacica și din Banat, cari sunt în număr de aproximativ 502 415 (La 1921). Prin plecarea sârbilor din Bacica și Banat se produce un vid însemnat, care poate fi utilizat pentru plasarea ungarilor din Transilvania. România poate mări posibilitățile de colonizare ale ungarilor prin cedarea colțului de Nord-Vest al județului Timiș-Torontal.

În zona Bacica, ungurii fac și astăzi colonizări. În toată zona Bacica-Banat pot fi plasați 600 000 Unguri (Eventual rămânând Jugoslaviei o fâșie din Banat în fața Belgradului).

La nord de Mureș, până la Maramureș, rectificarea de frontiere ar da Ungariei, în zona de frontieră de 5 812,5 km.p. (inclusiv orașele: Salonta, Oradea, Carei și Satu Mare) cu o populație de 482 611 suflete din care populația românească este de 181 921 suflete, care, de asemenea, se retrage, spre a omogeniza întreaga zonă de frontieră între Ungaria și România. Din cei 1 353 276 unguri din Transilvania, prin această modificare de frontieră, s-ar plasa circa 600 000 unguri în Bacica-Banat, 225 708 unguri rămân pe loc în zona de frontieră Oradea-Sătmari și 181 971 ar veni în locul românilor retrași de la granița de Vest. Ar rămâne neplasați 345 597 unguri.

Soluția ideală pentru plasarea acestei populații ungurești ar fi colonizarea rutenilor din Carpații Păduroși în Transnistria în locul românilor, cari ar fi readuși în România. Carpații Păduroși, în toate privințele se aseamănă cu regiunea ocupată de secui. Așezarea secuilor în această zonă ar îndepărta pe ucrainieni din Câmpia Tisei, creând o limită etnică maghiaro-ucrainiană pe crestele de Nord-Est ale Carpaților și ar soluționa și problema secuiască care a dus la deciziunea nefirească de la Viena în baza căreia s-a atribuit Ungariei o regiune de opt județe mari, cu majorități românești, numai pentru a putea atașa la Ungaria trei județe mici și rar populate cu majorități ungurești, o soluție care nu poate fi menținută și nici măcar explicată.

Numeroși specialiști germani, cărora le-am demonstrat acest fapt, au recunoscut, că Arbitrajul de la Viena are temeiul de oportunitate politică și de rațiune. Nici unul nu a încercat măcar să de-a o explicație deciziei arbitrare.

În concluziune, soluțiunile propuse rezolvă: 1. problema Dobrogei; 2. problema bulgarilor din România și din Basarabia, care la data Conferinței de la Craiova era ocupată de Soviete; 3. problema românilor din Bulgaria, dând Bulgariei atât ca populație, cât și ca suprafață un plus față de ceea ce are astăzi și eliminând toți românii din Bulgaria și toți bulgarii din România; 4. problema românilor din Timoc și Banatul sârbesc; 5. problema sârbilor din România; 6. problema ungarilor din Jugoslavia; 7. problema sârbilor din Ungaria; 8. problema ungarilor din Ardeal; 9. problema rutenilor din Carpați și 10. problema Ardealului și a românilor din Ungaria.

Problema schimbului de populație va fi încheiată numai după ce se va face și schimbul total româno-ruso-ucrainian.

Rezolvarea tuturor acestor probleme mari, s-ar face cu sacrificii teritoriale mici, și ar crea starea de reală pacificare în bazinul dunărean.

Împăcarea conflictelor s-ar face în dauna Jugoslaviei, cari deși a pierdut războiul, totuși nu pierde decât un teritoriu locuit de minoritari. România primește 2 416 km. pătrați de la bulgari și nimic de la sârbi. Se lichidează de asemeni diferendul româno-sârb, prin retragerea din țările respective a tuturor conaționalilor. România păstrează granițele vechi față de Jugoslavia. În Banat locul Serbiei îl ocupă Ungaria, care se învecinează cu România pe o întindere mult mai lungă. Situația Jugoslaviei se va lămuri definitiv la Conferința păcii.

Se lichidează astfel complet conflictul insolubil cu Ungaria, care își primește pe toți ungarii din România. Ungaria primește Banatul și Bacica de la Jugoslavia, Carpații Păduroși evacuați de ruteni devin Secuimea nouă. România spre Vest va avea un singur vecin: Ungaria. Ungaria devine etnicist stăpână pe crestele Carpaților de Nord-Est și o țară cu bază etnică sănătoasă. Ucrainieni din Ungaria vor fi colonizați de noi în Transnistria, deodată cu ucrainienii din Pocuția și din Basarabia și Bucovina. Ungurii primesc și o parte din Banatul românesc și zona maghiară din Crișana. Românii din Timoc se colonizează în Secuime, iar cei din Banatul sârbesc în Ardeal, Crișana, Banat și în Cadrilater.

Românii iau în schimb punctul avans de la Békés-Csaba cu populația slovacă și satele românești Chitighaz și Aletea. Ungurii din Békés-Csaba vor fi schimbați cu românii din Gyula, Oradea, Carei și Satu Mare.

În etapa a patra a schimbului total de populație, rușii și ucrainenii vor fi schimbați cu românii de dincolo de Nistru, cu rectificarea de frontieră din județul Cernăuți și Hotin de 816 kmp drept compensație pentru linia Snyatin-Frasin-Sighet, care implică revendicarea unei suprafețe de 5 704 kmp. și construirea unei linii ferate de 80 km.

Problema celorlalte minorități nu se poate discuta în momentul de față. Astfel, problema germanilor, sași și svabi, se va rezolva deodată cu lichidarea războiului. Toate indiciile pledează pentru repatrierea lor în Germania de mâine (etapa a cincea).

Problema turcilor se va soluționa definitiv prin transferul treptat, operat de guvernul turc (etapa a șasea).

Problema evreiască și cea țigănească nu intră în cadrul soluțiilor de schimb de populație, ci de transfer unilateral și va fi expusă într-un memoriu special (etapa a șaptea).

Bilanțul schimbului de populație și de frontieră este următorul:

Suprafața României-Mari	295 049	km.p.
Teritoriul cedat din Cadrilater	5 038	km.p.
Teritoriul primit de la sau cedat Jugoslaviei	—	
Teritoriul cedat Ungariei	5 812,5	km.p.
Teritoriul primit de la Ungaria	1 040	km.p.
Teritoriul primit de la Polonia-Cehoslovacia	5 704	km.p.
Teritoriul cedat Ucrainei.....	816	km.p.
Total cedat	11 666,5	km.p.
Total primit	6 744,0	km.p.
Pierdere efectivă	4 922,5	km.p.
Suprafața României viitoare	290 165,5	km.p.
Populația României Mari la 1930	18 057 028	locuitori
Românii	12 981 324	sau 71,9%
Unguri	1 425 507	“ 7,9%
Germani	745 421	“ 4,1%
Ruși-Ucrainieni	991 265	“ 5,5%
Sârbi	51 062	“ 0,3%
Bulgari	366 384	“ 2,0%
Evrei	756 930	“ 4,2%
Turci-Tătari	176 913	“ 1,0%
Alții	562 322	“ 3,1%

Modificările produse prin schimbul de populație:

Părăsesc țara:	Sârbi	42 472
	Bulgari	179 046
	Unguri	1 353 276
	Ruteni-Ruși	991 265
	Evrei (Mozaici)	756 930
	Ucrainieni (Pocuția)	60 000
	Polono-Cehoslovaci	198 629
	<hr/>	
	Pleacă total	3 581 618

Sosesc în țară din:

Bulgaria	CC.	85 000 (Evaluarea pe baza datelor din 1910)
Jugoslavia		476 897 (" " " " " 1921)
Ungaria		44 688 (" " " " " 1910)
Rusia		800 000 (Evaluare)
Macedonia		200 000 (Evaluare)
Polonia-Cehoslovacia		4 774

Sosesc în țară români	1 602 359
Diferența în minus	1 979 059 suflete

Excedentul probabil de populație între anii 1930–1941 este de 2 000 000 suflete.

Deci populația probabilă a României viitoare va fi de 18 036 087 suflete din cari:

Români	16 402 966	sau	90,9%
Germani	819 963	sau	4,5%
Turci-Tătari	194 604	sau	1,1%
Alții	618 554	sau	3,4%